

ዳኞች፡- 1. አቶ ዓብዱልቃድር መሐመድ

2. አቶ መስፍን ዕቁበዮናስ

3. አቶመድሕን ኪሮስ

4. አቶ ዓሊ መሐመድ

5. አቶ አልማው ወሌ

አመልካቾች፡- 1. አቶ ዳንኤል አሠፋ ቀርቧል፡፡

2. ሕፃን አልአዛር አሰፋ ወኪል ቀርቧል

ተጠሪ፡- ወ/ሪት ሔለን ወብቱ ቀርቧል

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የተያዘው ክርክር የጀመረው በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት የአሁን ተጠሪ ከሣሽ በመሆን፣ አውራሽ እናቴ ወ/ሮ ስንቄ አስፋው ከአቶ አሠፋ መለሰ ጋር ተጋብተው ሲኖሩ በጋራ ያፈሩት በወ/19 ቀ/55 የሚገኝ ቁጥሩ 223 ቤት እና በውስጡ የሚገኙ የአውራሽ የግልና የጋራ ንብረቶችን የአሁኑ 1ኛ አመልካች አላግባብ ለብቻው ይዞ እየተጠቀመ በመሆኑ የድርሻዬን ያካፍለኝ ቤቴንም በማከራየት ያገኘውን ጥቅም ያካፍለኝ ስትል ታህሣሥ 21/1995 ዓ.ም ጽፋ ባቀረበችው ክስ መነሻነት ነው፡፡

የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በፈቀደለት መሠረት ወደ ክርክሩ የገባው 2ኛ አመልካች ከ1ኛው አመልካች ጋር በተመሳሳይ መከራከሪያዎች ለክሱ መልስ የሰጡ ሲሆን የመልሳቸውም ይዘት የተጠቀሰውን ቤት አቶ አሠፋ መለሰ ስራው ተጠናቅቆ የተረከቡት ከተጠሪዋ አውራሽ ጋር ከመጋባታቸው በፊት ጥር 8/1981 ዓ.ም ሲሆን ከተጠሪ

አውራሽ ጋር ጋብቻ የፈፀሙት ግንቦት 11/1983 ዓ.ም በመሆኑ ይህ ቤት የአቶ አሰፋ መለሰ የግል ቤት እንጂ ተጠሪዋን የውርስ ጥያቄ ለማቅረብ መብት የሚሰጥ የጋራ ሐብት አይደለም የሚል ነው።

ተጠሪዋ ለቀረበው መልስ የመልስ መልስ ሰጥተዋል። የመልስ መልሱም ይዘት ይህ ቤት የተሠራው በባንክ ብድር በመሆኑ ብድሩ በትዳር ወቅት ከአቶ አሰፋ መለሰ ደሞዝ ለባንክ ሲከፈል ቆይቶ እዳው ተከፍሎ ሣይጠናቀቅ አቶ አሰፋ መለሰ በመሞታቸው መ/ቤታቸው በገባላቸው የሕይወት ኢንሹራንስ መሠረት ተከፋይ ገንዘብ ለእዳው መክፈያ ውሎ እዳው ሙሉ በሙሉ ተከፍሎ ተጠናቋል። ስለዚህ ቤቱ የጋራ ንብረት ሊባል ይገባል የሚል ነው።

የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤትም ጉዳዩን መርምሮ የካቲት 18/1996 ዓ.ም በሰጠው ውሣኔ፤ ከጋብቻ በፊት /ከግንቦት 11/1983 ዓ.ም/ ለቤቱ መስሪያ የከፈሉት የአቶ አሰፋ መለሰ የግል ንብረታቸው ሲሆን ከዚህ ቀን በኋላ ላለው በተከፈለው መጠን ግን ቤቱ የሁለቱም የሟኞች የጋራ ሐብት በመሆኑ ሁለቱ በግልና በጋራ በከፈሉት ገንዘብ ስሌት መሠረት ቤቱ የግልና የጋራ ሐብታቸው ነው፤ ስለዚህ ቤቱን በዚህ የድርሻ ስሌት መሠረት ግራ ቀኙ ይከፋፈሉት በማለት መዝገቡን ዘግቶታል።

የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በሰጠው ውሣኔ ቅር የተሰኙት የአሁን አመልካቾች ቅሬታቸውን በይግባኝ ለፌ/ከ/ፍ/ቤት አቅርበዋል።

የፌ/ከ/ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙን ክርክር ከመረመረ በኋላ ጥቅምት 17/1999 ዓ.ም በሰጠው ውሣኔ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የሰጠውን ውሣኔ በመሻር ደሞዝ የባልና ሚስት የጋራ ሐብት ከመሆኑ አንፃር ሟኞች አቶ አሰፋ መለሰ የሚያገኙትን ደሞዝ ለቤት ውስጥ ፍጆታ ማዋል ሲገባቸው ይህንን ሣያደርጉ ከጋብቻ በፊት አስቀድሞ በይዞታቸው ውስጥ ያደረጉትንና የግል ንብረታቸው ለሆነው ቤታቸው እዳ መክፈያ

ደሞዛቸውን በማዋላቸው ምክንያት በከፈሉት ልክ ግማሹ ተሠልቶ የጋራ ሐብት ተካፋይ ለሆኑት ወ/ሮ ስንቄ አስፋው ወራሽ /የአሁን ተጠሪ/ እንዲከፈል በማለት ወስኗል።

ከፍተኛ ፍ/ቤቱ በሰጠው ውሣኔ ቅር በመሰኘት የአሁን ተጠሪ ይግባኝ ለፌ/ጠ/ፍ/ቤት በማቅረባቸው የፌ/ጠ/ፍ/ቤት አመልካቾችን አስጠርቶ ግራ ቀኙን አከራክሮ ካበቃ በኋላ ህዳር 30/2000 ዓ.ም በሰጠው ውሣኔ ደግሞ፤ የቤተሰብ ሕጉ አንቀጽ 63 የግል ነው ተብሎ ያልተለየ ንብረት እንኳን የጋራ እንደሆነ እንደሚገመት እየደነገገ በዚህ ጉዳይ ግን የቤቱ እዳ በአብዛኛው ባልና ሚስቱ በጋብቻው ወቅት የጋራቸው በሆነው ደሞዝ መክፈሉ እየተረጋገጠ ብድሩ ከጋብቻ በፊት በመገኘቱ ብቻና ከ2 ዓመት ላልበለጠ ጊዜ የመ/ሰጭ /የአሁን አመልካቾች/ አባት ከደሞዛቸው ስለከፈሉ ቤቱ የግላቸው ነው መባሉ ተገቢ አይደለም በማለት የፌ/ከ/ፍ/ቤትን ውሣኔ ሸሯል።

የዚህ መዝገብ መክፈት ምክንያት የሆነው የሠበር አቤቱታ የቀረበውም የፌ/ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ የሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሞበታል በማለት ጥር 26/2000 ዓ.ም አመልካቾች ጽፈው ባቀረቡት የሠበር ማመልከቻ መሠረት ነው።

የፌ/ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ችሎትም የአመልካቾችን አቤተታ ተመልክቶ፤ በዚህ ጉዳይ የአመልካቾች አባት የሠሩት ቤት እዳው ተከፍሎ ያለቀው ከተጠሪዋ እናት ጋር በጋብቻ ላይ እያሉ ነው በሚል ተጠሪ የእናቷን ድርሻ የቤቱን ግማሽ ልታገኝ ይገባል ተብሎ የተወሰነው በአግባቡ መሆን አለመሆኑን ለመመርመር ሲባል ተጠሪን አስቀርቦ ግራ ቀኙ የጽሑፍ ክርክራቸውን አካሂደዋል መዝገቡ እንደሚከተለው ተመርምሯል።

የፌ/ጠ/ፍ/ቤት ቤቱ የጋራ ነው ሲል ለመወሰን የቻለው ቤቱ የተሠራው ከባንክ በተገኘ ብድር በመሆኑ እዳው ሲከፈል የነበረው ከአመልካች አባት ደሞዝ በመሆኑ እና

ይህ ደሞዝ የጋራ ገንዘብ በመሆኑ ቤቱ የተሠራው የጋራቸው በሆነው ደሞዝ ነው በሚል መንደርደሪያ መሆኑን ከመዝገቡ መረዳት ተችሏል። በመሠረቱ የተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 57 ባል ወይም ሚስት ጋብቻቸውን በሚፈጽሙበት ወቅት በየግል የነበሯቸው ንብረቶች የግል ሆነው ይቀራሉ ሲል ይደነግጋል። በዚህ ጉዳይ የተጠሪ አውራሽ እናት እና የአመልካች አባት ጋብቻቸውን የፈፀሙት ግንቦት 11/1983 ዓ.ም ሲሆን የአመልካቾች አባት የቤቱ ግንባታ ተጠናቆ የተረከቡት ጥር 8/1981 ዓ.ም ለመሆኑ ግራ ቀኙ አልተካካዱም። አቶ አሠፋ መለሰ ከጋብቻው አስቀድሞ የቤቱ ባለሀብት የሆኑ ሲሆን በወቅቱ ቤቱ የተሠራበት የባንክ እዳ መኖሩ ባለሀብትነታቸውን አያስቀረውም። በሌላ አነጋገር አቶ አሠፋ መለሰ ባለዕዳነታቸው እንደተጠበቀ ሆኖ የቤቱ ባለሀብት ሆነዋል ማለት ነው። በአንፃሩ ደግሞ የተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 62/1 ባልና ሚስቱ በጋብቻ ወቅት ከግል ጥረታቸው የሚያገኟቸው ገቢዎች ሁሉ የጋራ ሐብት እንደሚሆኑ ያመለክታል። ከዚህ አኳያ ከጋብቻ በኋላ ለባንክ እዳ መክፈያ ሲውል የቆየው የአቶ አሠፋ መለሰ ደመወዝ የባልና ሚስቱ የጋራ ገንዘብ ለመሆኑ አያጠያይቅም። በቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 70/1/ መሠረት ደግሞ ከባል ወይም ከሚስት የሚጠየቅ ዕዳ በተቀዳሚነት ከባለአዳው ተጋቢ የግል ሐብት መክፈል እንደሚጣው ይደነግጋል። ነገር ግን በዚህ ጉዳይ የአመልካቾች አባት ለግል ቤታቸው ማሠሪያ ከባንክ የተከፈለ የግል እዳቸውን ለመወጣት የጋራ ገንዘብ ከሆነው ከደሞዛቸው ክፍያ መፈፀማቸውን ተገንዝበናል። የአመልካቾች አባት ይህንን መፈፀማቸው በተጠሪዋ እናት የጋራ ባለገንዘብነት መብት ላይ ጉዳት የሚያደርስ ጥቅማቸውንም የሚቀንስ ተግባር በመሆኑ ነው። ስለዚህ የአመልካቾች አባት የተጠሪዋ እናት ባጡት ጥቅም ልክ ሊክሏቸው ይገባል።

በሌላ በኩል ደግሞ የፌ/ጠ/ፍ/ቤት የይግባኝ ችሎት ሣያነሳው ያለፈው ግራ ቀኙን ግን ያከራከረ ነጥብ አቶ አሠፋ መለሰ ሲሞቱ መ/ቤታቸው በገባላቸው የሕይወት ኢንሹራንስ መሠረት በኢትዮጵያ መድን ድርጅት ተከፋይ የሆነው ለባንክ እዳ መክፈያ የዋለውን ገንዘብ አስመልክቶ የተነሳው ክርክር ነው። በመሠረቱ የህይወት ኢንሹራንስ ተጠቃሚን አስመልክቶ በተደነገገው የን/ሕ/ቁ. 701/2/ሀ/ ስማቸው በውሉ ላይ ተለይቶ ባይጠቀስም እንኳ የኢንሹራንስ ውሉን የፈረመው ሰው ባል ወይም ሚስት ተለይተው የታወቁ ተጠቃሚ ተብለው እንደሚቆጠሩ ተመልክቷል። በመሆኑም በዚህ ጉዳይ አቶ አሠፋ መለሰ ሲሞቱ ተከፋይ ከሆነው የህይወት ኢንሹራንስ ገንዘብ የተጠሪዋ እናት ግማሽ ተጠቃሚ ለመሆናቸው መገንዘብ ይቻላል። ይህ ገንዘብ ደግሞ ለባንክ እዳ ክፍያ የዋለ ስለመሆኑ ግራ ቀኙ አልተካካዱም። ከዚህ አንፃር ይህ የኢንሹራንስ ገንዘብም ለአቶ አሠፋ መለሰ የግል እዳ መክፈያ መሆኑ የወ/ሮ ስንቄ አስፋውን ጥቅም የጎዳ በመሆኑ የዚህ ገንዘብ ግማሽ የወ/ሮ ስንቄ ድርሻ በመሆኑ ሊመለስላቸው ይገባል።

በአጠቃላይ የግል ዕዳው በጋራ ገንዘቡ መክፈሉ የግል የሆነውን ሐብት የጋራ ንብረት ያደርገዋል የሚል ድንጋጌ ባለመኖሩ ሊተካ የሚገባው የወ/ሮ ስንቄ አስፋው ድርሻ የሆነው በጋብቻ ውስጥ ሣሉ ከአቶ አስፋ መለሰ ደሞዝ ተከፋይ የሆነው ገንዘብ እና የኢንሹራንስ ገንዘብ ግማሽ ብቻ ሆኖ ተገኝቷል። የወ/ሮ ስንቄ አስፋው ወራሽ የሆኑት ተጠሪዋ ብቻ ሳይሆኑ በዚህ መዝገብ 2ኛ አመልካች የሆነው ሕፃን አልዓዛር አስፋውም ጭምር በመሆኑ ለወ/ሮ ስንቄ አስፋው ድርሻ ውስጥ ተጠሪዋ ሊያገኙ የሚገባው ግማሹን ብቻ መሆኑ ሊሠመርበት ይገባል። ይህም ማለት በጋብቻ ወቅት ከአቶ አስፋ ደሞዝ ለቤቱ እዳ ለባንክ የተከፈለው ገንዘብ እና የመድን ድርጅት ዕዳውን ለመጨረስ የከፈለው የሕይወት ኢንሹራንስ ገንዘብ ተደምሮ የድምሩ አራተኛ እጅ /25%/

ለተጠሪዎ ተከፍሎ አራተኛው /25%/ እጅ ደግሞ ለ2ኛው አመልካች ሊከፈል ይገባል ብለን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1/ የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ. 8460 የካቲት 18/1996 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔ እና የፌ/ጠ/ፍ/ቤት በመ/ቁ. 27682 ህዳር 30/2000 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈፀመባቸው ናቸው ብለናል። ስለዚህ ተሽረዋል። ይፃፍ።

2/ ተጠሪዎ በጋብቻው ወቅት ለአቶ አሰፋ መለሰ ደሞዝ ለቤቱ ዕዳ ለባንክ የተከፈለው ገንዘብ እና የመድን ድርጅት እዳውን ለመጨረስ የከፈለው የህይወት ኢንሹራንስ ገንዘብ ተደምሮ የድምሩ አንድ አራተኛ /25%/ ይከፈላቸው። አከራካሪው በወዳ 19 ቀበሌ 55 የሚገኘው ቁጥሩ 223 የሆነው ቤት ግን የአቶ አሰፋ መለሰ የግል ሐብት ነው ብለን ወስነናል።

3/ የፌ/ከ/ፍ/ቤት በመ/ቁ. 29899 ጥቅምት 17/1999 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔ ፀንቷል።

4/ ከዚህ ችሎት ጥር 29/2000 ዓ.ም የተሰጠው የእግድ ትእዛዝ ተነስቷል። ይፃፍ።

5/ ግራ ቀኙ የዚህን ፍ/ቤት ወጪ በየራሳቸው ይቻቻሉ። መዝገቡ ተዘግቷል። መ/ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ተ.ወ